

وابی سابی

ملاحظاتِ دیگر

لئونارد کورن
ترجمہ سعیدہ موسوی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: کارن، لئونارد، ۱۹۴۸ - م.

Koren, Leonard

عنوان و نام پدیدآور: وابی سابی: ملاحظات دیگری

لئونارد کورن؛ ترجمه سعیده موسوی؛ ویرایش محسن قائم مقامی.

مشخصات نشر: تهران: نشر مشکی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۸۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۴۳۹-۶-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: *Wabi-sabi: further thoughts*, 2015.

موضوع: زیبایی شناسی ژاپنی

Aesthetics, Japanese

شناسه افزوده: موسوی، سعیده، ۱۳۶۳ - مترجم

رده بندی کنگره: ۷۲۳/۲۰۲۱ BH

رده بندی دیویی: ۷۱۱/۸۵۰۹۵۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۵۳۲۰۳۵۳

این کتاب ترجمه ای است از:

Wabi-Sabi: Further Thoughts

By Leonard Koren

Imperfect Publishing, Point Reyes, California, 2015

وابی سابی
ملاحظات دیگر

وایی سایی - ملاحظاتی دیگر - لئونارد کورن - ترجمه سعیده موسوی

ویرایش محسن قائم مقامی - نسخه پردازی مهراں موسوی - لیتوگرافی و چاپ آرتا

صحافی فرانگر - چاپ نخست ۱۳۹۷ - شمارگان ۵۰۰ - - تهران

نشر مشکی ۷۷۶۸۰۰۹۸ - همه حقوق برای ناشر محفوظ است. تکثیر یا تولید همه یا

بخشی از کتاب به هر صورت (انتشار الکترونیکی، چاپ، فتوکپی، تصویر، صوت) بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است.

www.meshkipublication.com

info@meshkipublication.com

  @meshkipublication

 @meshkipub

وابی سابی ملاحظاتى دیگر

لئونارد کورن

ترجمه سعیده موسوى

فهرست

- ۹ پیشگفتار
- ۱۲ عالم وایی سابی
- ۱۵ وایی سابی چگونه به وجود آمد (قسمت اول)
- ۴۰ وایی سابی چگونه به وجود آمد (قسمت دوم)
- ۵۴ سرشت مادیت وایی سابی
- ۶۱ واقعیت وایی سابی در برابر واقعیت دیجیتال

- ۶۹ یادداشت‌های مؤلف
- ۷۸ یادداشت‌های مترجم
- ۸۰ شرح تصاویر
- ۸۳ نام‌نامه

توضیح: شماره‌های مربوط به یادداشت‌های مترجم به شکل عدد تُک در متن آمده‌اند. شماره‌های مربوط به یادداشت‌های مؤلف در [قلاب] درج شده‌اند.

پیشگفتار

در سال ۱۹۹۴، من اصطلاح «وابی سابی» را در کتابی با عنوان *وابی سابی: برای هنرمندان، شاعران، فیلسوفان و دیزاینرها*^۱ معرفی کردم. در آنجا گفتم که «وابی سابی زیبایی چیزهای ناکامل، ناپایدار و ناتمام، زیبایی چیزهای افتاده و فروتن، و زیبایی چیزهای نامتعارف است...»^[۱] همچنین گفتم که وابی سابی یکی از ذوقیات زیبایی شناختی شاخص تمدن ژاپنی بوده است. ملاحظات و اصولی که در این کتاب به عنوان وابی سابی معرفی شدند احتمالاً همواره برای کسانی که گرایش زیبایی شناسی داشته اند محل توجه بوده اند، اما شاید تا پیش از این هرگز با چنین زبان پرشور یا در چنین لحظه ای از پذیرندگی فرهنگی ای بیان نشده بودند.^[۲] در نتیجه، بسیاری از افراد واژگان و طرح واره های مفهومی کتاب را برای توصیف جنبه هایی از کار خود مفید یافتند. حتی بعضی برای ساخت چیزهای جدید از آن الهام گرفتند. به مرور زمان، نویسندگان و اندیشمندان دیگری شروع به به کارگیری این نظریات و توضیحات در کتاب های جدیدی در مورد وابی سابی کردند.

در مجموع، من از استقبال گسترده از الگوی وابی سابی خشنود بودم. با این همه، شور و شوق کتاب برای ارائه این مفهوم به شکلی قابل درک موجب شد توضیح شرایط و چگونگی

چسبیدن کلمات ژاپنی و ابی و سابی به یکدیگر از قلم بیفتد. همین موجب شد بدفهمی‌های متعددی درباره جایگاه حقیقی و ابی سابی در تاریخ ژاپن شکل بگیرد. نگارش مجلد کنونی تا حدودی به منظور رفع این بدفهمی‌ها بوده است. هدف کتاب حاضر این است که دقیقاً نشان بدهد و ابی سابی چگونه به وجود آمده و، در این حین، ویژگی‌های آن را بیشتر توضیح بدهد (از جنبه دیگری، متن کتاب خود «خودآموزی» روش شناختی است مختص کسانی که به دنبال خلق الگوهای زیبایی شناختی تازه‌ای هستند).

دو بخش انتهایی کتابِ حاضر به موضوع متفاوتی می‌پردازند: جایگاه و ابی سابی در دنیای کنونی. ایده‌هایی که در اینجا مطرح شده‌اند در وهله نخست هدف‌شان این است که شما خوانندگان را، در مسیر حرکت به سوی آینده، به تأمل در مورد — سرشت — مادیت ترغیب کنند.

عالم وابی سابی [۳]

بنیاد مابعدالطبیعی

- چیزها یا به سمت نیستی در تنزل اند یا از آن به وجود می آیند.

ارزش های معنوی

- حقیقت از مشاهده طبیعت حاصل می شود.
- «عظمت» در جزئیات نامحسوس و نادیده گرفته شده وجود دارد.
- زیبایی می تواند از دل زشتی بیرون بیاید.

حال و هوای درونی

- پذیرش امور اجتناب ناپذیر
- درک نظام کیهانی

اندرزهای اخلاقی

- خلاص شدن از هر آنچه غیر ضروری است.
- تمرکز بر ذات و بی توجهی به سلسله مراتب مواد

کیفیت مادی

- تداعی کننده روند طبیعی
- بی قاعده
- صمیمی
- بی تکلف
- زمینی و بی آرایش
- تیره
- ساده

وابی سابی را می شود یک نظام زیبایی شناختی «جامع» خواند. جهان بینی یا عالم آن خودارجاع^۱ است. این نظام رویکرد یکپارچه ای نسبت به ماهیت غایی وجود (مابعدالطبیعه)، دانش مقدس (معنویت)، سلامت عاطفی (حال و هوای درونی)، رفتار (اخلاقیات)، و ظاهر و حس چیزها (مادیت) فراهم می آورد. هرچه یک نظام زیبایی شناختی سازمان یافته تر باشد و اجزا یا مؤلفه های آن با وضوح بیشتری تعریف شده باشند، سودمندتر خواهد بود — هرچه ابزارهای مفهومی بیشتر باشند، راه های بیشتری برای ارجاع به اصول بنیادین دارند.

وابی سابی چگونه به وجود آمد (قسمت اول)

علل سردرگمی. اگر در یک فرهنگ لغت ژاپنی به دنبال «وابی سابی» (یا «وابی [فاصله] سابی») بگردید^۳، چه بسا ناامید شوید. در واقع چنین ترکیبی وجود ندارد. [۴] طرفه اینکه اگر از یک ژاپنی تحصیل کرده بپرسید معنای وابی سابی را می داند یا خیر، بی شک پاسخ مثبت خواهد داد — هرچند احتمالاً بیان مفهوم دقیق آن برایش تقریباً ناممکن باشد.

چه توضیحی برای این مسئله وجود دارد؟ سابی کلمه‌ای است کهن. این کلمه در مان‌یوشو («مجموعه ده هزار برگ»)، قدیمی‌ترین مجموعه موجود از شعر ژاپنی، آمده است. تاریخ تألیف مان‌یوشو به قرن هشتم میلادی برمی‌گردد، زمانی که نخستین بار هویت ملی ژاپنی شروع به شکل گرفتن کرد. در این دوران، الگوی مرجع فرهنگی ژاپن چین بود. سابی، مفهومی که از شعر چینی وام گرفته شده بود، معنایی چون «رهاشده» می‌داد.

در قرن سیزدهم، سابی دیگر به اصطلاح نقادانه و آرمان هنری مهمی در شعر ژاپنی تبدیل شده بود. درک هنری سابی به اکثر هنرهای دیگر ژاپنی همچون ادبیات، نقاشی، تئاتر، دیزاین داخلی و... نیز تعمیم یافت. معنای سابی در این دوره دربرگیرنده «لذت بردن از چیزهای قدیمی، تاریک و محو، و متروک» و

«زیبایی چیزهای پژمرده» بود. درک یا طبع زیبایی شناختی سابی مفهوم زیبایی موجود در چیزهای «رنگ و رو رفته»، «ناکامل»، «ناقص»، «مبهم»، «خاموش» و «ناهماهنگ» را هم در بر می گرفت [۵] گفتنی است سابی به معنای «زنگار» هم بود، روند گراییدن آهن اکسید شده به رنگ قهوه‌ای - سرخ. معنای اخیر از ریشه لغوی دیگری می آید. به مرور، زنگار با سایر معانی سابی و در نهایت وابی سابی ربط پیدا کرد).

در اواخر قرن پانزدهم، اصطلاح وابی برای توصیف آداب چای وابی (وابی چا)، گونه جدیدی از مراسم چای ژاپنی، پدید آمد که آکنده از حس و حال و کیفیت مادی سابی بود. مراسم چای در ژاپن عموماً با عنوان چآنویو («آب داغ برای چای») یا چادو یا سادو («طریقت چای»، با معنای تلویحی مراسم چای به عنوان آدابی معنوی) شناخته می شود. چای را در اصل راهبان ذنی که طبق آداب از آن برای بیدار ماندن طی مراقبه استفاده می کردند از چین به ژاپن آوردند. از آن پس، چای نوشیدن اعیان و اشراف و جنگجویان به سرگرمی های مفرحی چون ضیافت های عیش و نوش (همراه یا بدون مشروبات الکلی) و مسابقات تشخیص طعم (نشان دهنده خبرگی در چای) افزوده شد. مراسم چای، به عنوان کانون یک فعالیت هنری جدی، را موراتا شوکو

(۱۴۲۳-۱۵۰۲ م)، بنیان‌گذار چای وابی، آغاز کرد. [۶]

وابی هم مثل سابّی کلمه‌ای قدیمی است که در مان‌یوشو به کار رفته است. این واژه از یک ریشه لغوی مشتق شده که به معنای «عمیقاً و با افتادگی عذرخواهی کردن» است. در ابتدا، وابی اشارت‌های ضمنی منفی داشت. اما در طی قرون، بر اثر کاربرد آن در متن مراسم چای، وابی معانی تلویحی شاعرانه مثبتی کسب کرد: «رنجور»، «بینوا»، «فقیر»، «متروک»، «ناراحت»، «مهجور» و «درمانده».

تا حدود صد سال بعد، چای وابی بسیار رایج و پرطرفدار بود. در این دوره، معانی وابی اغلب با سابّی هم‌پوشانی پیدا می‌کرد. به عبارت دیگر، وابی خیلی اوقات به معنای سابّی بود.

ابداع چای وابی. چای وابی زمانی در ژاپن پدید آمد و همه‌گیر شد که دوره ناآرامی‌های شدید اجتماعی و سیاسی بود، و عصری از جنگ‌های پی‌درپی. این دوره را با نام سن‌گوکو (۱۴۶۶-۱۵۹۸ م) می‌شناسند و گاهی با عصر تاریک اروپا [قرون وسطی] مقایسه‌اش می‌کنند. شاید بتوان گفت که

چای وابی به عنوان نوعی تسکین زیبایی‌شناختی برای واقعیت‌های فاجعه‌آمیز آن روزگار پدید آمد. دارایی‌های بسیاری

برباد رفته و املاک بسیاری نابود شده بود. در میان خیل عظیم چیزهایی که از میان رفته بود، مجموعه‌های ظروف و اسباب گران‌قیمت چینی‌الاصل مراسم چای هم پیدا می‌شد. اسباب جایگزینی مورد نیاز بود. ظروف جایگزین ناموزون و زمخت ساخت ژاپن به وضوح پیراسته نشده و کم‌مایه‌تر بودند. با این وصف، به سبب در دسترس و مقرون به صرفه بودن، در مراسم چای از آن‌ها استفاده کردند.

مکان خلق چای وابی اتاق چای بود. اتاق‌های چای وابی اندازه‌هایی خودمانی و نسبتاً روستایی داشتند و اغلب در کلبه‌های کوچک مجزایی واقع بودند که با باغ‌هایی احاطه شده بودند. در داخل اتاق چای، فارغ از سختی‌ها و نگرانی‌های دنیای بیرون، ارزش‌های هنری و فلسفی مستقل از رسوم جامعه ریشه گسترانیدند. [۷]

طلایه‌داران سرگذشت هنری وابی استادان چای، ترتیب‌دهندگان و میزبانان خبره ضیافت‌های چای، بودند. در سبک‌های پیشین مراسم چای ژاپنی، چای در محلی جداگانه و خارج از محل ضیافت آماده و سپس در ظرف‌هایی به داخل آورده می‌شد. در سبک وابی، خود استاد چای را آماده و از مهمانان پذیرایی می‌کرد. در نهایت، ضمن گسست از سنت‌های پیشین مراسم چای،